

Till
Näringsdepartementet

Datum
2022-01-28

Ert diarienummer
N2021/02620

Diarienummer
KS 2021-00790

Yttrande över Näringsdepartementets remiss: En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet (SOU 2021:81)

Sammanfattande inställning

Kungsbacka kommun anser att de förslag och rekommendationer som utredningen lämnar i huvudsak är bra och relevanta. Kommunen instämmer därför i utredningens förslag, med några få undantag.

Sammanfattningsvis gör kommunen följande ställningstaganden:

- Den föreslagna ändringen av vattenförvaltningsförordningen bör kompletteras så att det framgår att Havs- och vattenmyndighetens och SGU:s föreskrifter även ska ta upp hur samråd ska ske med vattenproducenterna och hur vattenproducenterna ska informeras om riskbedömning och riskhantering enligt artikel 8.
- Kommunen delar utredningens uppfattning att råvattenkontroll sker i den punkt där vatten tas in för beredningen och att omfattningen av råvattenkontrollen inte ska vara mer omfattande än vad som krävs för att syftet med kontrollen ska uppnås.
- Det föreslagna utredningsuppdraget om insamling och lagring av råvattendata bör utvidgas till att även omfatta hur data från miljöövervakningen ska göras tillgängliga för vattenproducenterna. För att möjliggöra detta bör även Havs- och vattenmyndigheten medverka i den utredningen.
- Kommunen stöder utredningens förslag att Boverkets samordnande roll när det gäller material i kontakt med dricksvatten ska förtydligas.
- Den bestämmelse om förnyelse och underhållsplan som 2013 års dricksvattenutredning föreslog 2016, skulle enligt kommunen innebära en tydligare förpliktelse för VA-huvudmannen, när det nu finns tydliga krav på vad en plan ska innehålla i Svenskt Vattens publikation P116.
- Kommunen anser att både den initiala insamlingen av uppgifter och en eventuell handlingsplan för minska läckage bör hanteras av Livsmedelsverket.
- Verksamhetsutövare ska inte behöva rapportera samma uppgifter till flera parter.
- Det behöver klargöras vem som ansvarar för bedömningen av vilka, av de uppgifter som ska samlas in och rapporteras till EU enligt artikel 8.2.a, som är känsliga och hur uppgifterna ska skyddas.
- Ansvarsfördelningen enligt 2020 års dricksvattenutredning behöver förtydligas i de förordningar och vägledningar som ska tas fram. Det är många myndigheter inblandade och precis som nämns i utredningen, finns det stor risk att det blir svårt att få en likartad tillsyn över landet. Även på

kommunnivå kommer flera olika förvaltningar vara inblandade. Det ställer krav både på tydlig vägledning och samarbete mellan olika förvaltningar.

Kommunens inställning i detalj

I några fall har kommunen en annan uppfattning än utredaren hur implementeringen ska genomföras. Nedan redovisas kommunens synpunkter på respektive förslag. Numreringen hänvisar till utredningens kapitelindelning.

9. Parametervärden och punkten där dessa ska iakttas

Artikel 4-6

Livsmedelsverket bör fastställa gränsvärden som kan ge bedömningen otjänligt med parametervärdena i del A och B i bilaga 1 som underlag. När det gäller parametervärdena som anges i bilaga C är det mindre tydligt att ett överskridande innebär en potentiell fara för människors hälsa och detta måste beaktas när Livsmedelsverket utarbetar nya dricksvattenföreskrifter. Den övergångsperiod, för vissa nya parametrar i bilaga 1 del B, som anges i artikel 25 ska beaktas i de nya dricksvattenföreskrifterna.

Det är lämpligt att Folkhälsomyndigheten, som föreslås få ansvar för riskbedömning av fastighetsinstallationer enligt artikel 10, även fastställer parametervärden för del D i bilaga 1.

Kommunen anser att det måste vara tydligt i myndighetsföreskrifterna att kvalitetsavvikelser i enstaka fastigheter på grund av fastighetsinstallationen inte ska medföra att det kan ställas krav på dricksvattenproducenten att ändra kvaliteten på det dricksvatten som levereras.

10. Riskbaserad metod för vattensäkerhet

10.2 Artikel 8 Tillrinningsområden avseende uttagpunkter för dricksvatten

Kommunen delar uppfattningen, att det är nödvändigt att riskbedömningar och riskhantering avseende tillrinningsområden för uttagpunkter, samordnas med vattenförvaltningen enligt ramdirektivet för vatten. För att säkerställa att vattenmyndigheterna informerar och för en dialog med vattenproducenterna, om resultaten av riskbedömningarna och riskhanteringsåtgärderna enligt artikel 8 på ett fullgott och enhetligt sätt, bör en ändring i vattenförvaltningsförordningen 7 a kap 7 § kompletteras enligt följande (understruken del):

Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges geologiska undersökning får inom sina ansvarsområden meddela närmare föreskrifter om hur och när de uppgifter som avses i 1 § ska utföras och redovisas, de riskhanteringsåtgärder som anges i 4 och 5 §§ samt hur vattenmyndigheterna ska samråda med och informera vattenproducenterna enligt 3§.

10.3 Artikel 8 Råvattenkontrollen

Förslaget att dricksvattensproducenternas skyldighet att utföra råvattenkontroll förtydligas i dricksvattenföreskrifterna är bra. I utredningen anges att den råvattenkontroll som ska utföras av dricksvattenproducenterna inte bör bli mer omfattande än vad som krävs för att uppnå syftet att ha en

väl dimensionerad beredningsprocess och producera ett säkert dricksvatten. Det framgår tydligt i utredningen att råvattenkontroll sker i den punkt där vattnet tas in för beredning. Svenskt vatten håller med om detta. Den övervakning som sker uppströms den punkt där råvattnet tas in är miljöövervakning och inte primärt vattenproducentens ansvar.

Vattenproducenternas råvattenkontroll ska inte användas för att rätta till brister i den skattefinansierade miljöövervakningen.

Kommunen delar således uppfattningen att råvattenkontroll ska ske i den punkt där vatten tas in för beredningen och att omfattningen på råvattenkontrollen inte ska vara mer omfattande än vad som krävs för att syftet med kontrollen ska uppnås. Detta måste beaktas när Livsmedelsverket tar fram föreskrifter om råvattenkontroll. Det är också viktigt att föreskrifterna om råvattenkontroll är tillräckligt tydliga och utförliga för att säkerställa en enhetlig tillämpning i landet.

Dubbelarbete bör undvikas och resultaten av vattenproducenternas råvattenkontroll kan vara ett värdefullt komplement till den statligt finansierade miljöövervakningen. Därför bör resultaten av råvattenkontrollen vara tillgängliga även för andra ändamål, under förutsättning att känsliga uppgifter som till exempel uttagspunkters geografiska lägen skyddas. På motsvarande sätt bör relevanta uppgifter från miljöövervakningen vara lätt tillgängliga för vattenproducenterna. Vattenproducenter har behov av att ha tillgång till denna information löpande och inte enbart i samband med att riskbedömningen och riskhanteringen enligt artikel 8 redovisas. Det föreslagna utredningsuppdraget om insamling och lagring av råvattendata bör utvidgas, till att även omfatta hur data från miljöövervakningen ska göras tillgängliga för vattenproducenterna. För att möjliggöra detta bör även Havs- och vattenmyndigheten medverka i utredningen.

10.4 Artikel 9 Försörjningssystemet

I utredningsdirektiven anges att den administrativa bördan för de olika aktörerna inte ska öka mer än nödvändigt och att vattenleverantörerna ska ges den flexibilitet som är möjlig enligt direktivet. Svenskt Vatten stöder utredningens förslag att vattenleverantörer som tillhandhåller mindre än 100 m³/d eller försörjer färre än 500 personer bör undantas från kravet på att genomföra en försörjningsriskbedömning.

När Livsmedelsverket tar fram föreskrifter för hur artikel 9, riskbedömning och riskhantering avseende försörjningssystemet, ska implementeras i Sverige är det viktigt att dessa föreskrifter bygger på tidigare svenska krav på användning av riskbaserade metoder som HACCP¹ och MBA².

10.5 Artikel 10 Fastighetsinstallationer

Det är mycket bra att utredningen för ett resonemang om kriterier, om vad som kan göra att en fastighet ska prioriteras när det gäller övervakning av fastighetsinstallationen och inte bara som i direktivet lista exempel på vad som kan vara prioriterade fastigheter. Urvalet av vad som ska vara prioriterade fastigheter kommer att ge stor påverkan på vilka resurser som kommer att krävas för

¹ HACCP betyder Hazard Analysis and Critical Control Points (Faroanalys och kritiska styrpunkter). Det är en modell där du som verksamhet identifierar riskerna samt hittar, styr och kontrollerar de punkter i processen som är särskilt kritiska.

² MBA står för Mikrobiologisk BarriärAnalys och är ett verktyg för att bedöma om vattenverkets rening mot mikrobiologiska föroreningar är tillräcklig.

övervakning. Därför bör den föreslagna ändringen av 38 c § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, justeras så att det tydligt framgår att samrådet även ska avse vad som ska anses vara prioriterade fastigheter. Listan över de man ska ha samråd med bör kompletteras med SKR.

11. Material i kontakt med dricksvatten

Artikel 11 Minimikrav för hygien avseende material som kommer i kontakt med dricksvatten

Det är efterlängtat av både dricksvattenproducenterna och deras leverantörer att regelverket beträffande material i kontakt med dricksvatten förtydligas. Frågan om vilka material som är lämpliga i kontakt med dricksvatten är mycket komplex och kräver medverkan från flera olika myndigheter med olika kompetens och en av dessa myndigheter behöver känna ett särskilt ansvar för frågan och ha en samordnande roll. Genom utredningens förslag förtydligas Boverkets samordnande roll och Boverkets bemyndigande att meddela föreskrifter om material och produkter avsedda att användas i kontakt med dricksvatten. Svenskt vatten stöder utredningens förslag.

I de föreskrifter om material i kontakt med dricksvatten som kommer att tas fram är det viktigt att kommunens tillsynsansvar tydligt framgår. Eftersom det är föreskrifter som kommer att bygga på plan- och bygglagen kommer det vara byggnadsnämnderna som blir lokal tillsynsmyndighet. Frågan om material i kontakt med dricksvatten kommer att vara ny för byggnadsnämnder, det kommer därför finnas behov av både utbildning och tillsynsvägledning.

12. Beredningskemikalier och filtermaterial

Artikel 12 Minimikrav för beredningskemikalier och filtermaterial som kommer i kontakt med dricksvatten

Eftersom artikel 12 3. Innehåller en hänvisning till ”användning av relevanta europeiska standarder för beredningskemikalier och filtermaterial” är det viktigt att Livsmedelsverket samråder med SiS, när föreskrifter om beredningskemikalier och filtermaterial tas fram och i vägledning om tolkning av föreskrifterna. Detta framgår inte av utredningens förslag och bör förtydligas.

Livsmedelsverket positivlista över kemikalier som är tillåtna att användas vid beredningen av dricksvatten bör finnas kvar.

13. Vattenläckage

Artikel 4.3 Nytt krav att bedöma och åtgärda vattenläckage

Kommunen anser att va-huvudmannens ansvar för att underhålla ledningsnäten framgår av 13 § 3. i lagen om allmänna vattentjänster. Om anläggningen inte underhålls, kommer inte anläggningen kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.

Om avsikten med den ändring av 13 § i lagen om allmänna vattentjänster som utredningen föreslår är att den ska leda till en förändring, behöver troligen tydligare krav beträffande underhåll ställas på va-huvudmännen. Den bestämmelse om förnyelse och underhållsplan som 2013 års dricksvattenutredningen föreslog 2016, då placerat i 50 a § skulle innebära ett tydligare förpliktelse

för va-huvudmannen och har möjlighet att vara mer verkningsfull än utredningens förslag. ”Huvudmannen ska se till att det finns en plan för förnyelse och underhåll av de anläggningar som används för vattenförsörjning. Planen ska ingå i underlaget för kommunens föreskrifter om taxan enligt 34 §.” Förslaget från 2013 års dricksvattenutredning kommer behöva kompletteras i enlighet med den kritik mot förslaget som Lagrådet framförde. Lagrådet avstyrkte lagstiftning om regeringen inte angav krav på vad en plan för förnyelse och underhåll skulle innehålla. Eftersom va-branschen jobbat vidare med frågan om förnyelse- och underhållsplaner, bland annat genom publikationer P116 Förnyelseplanering för VA-ledningsnät och P113 Effektivt underhåll av VA-system, finns nu ett underlag för att specificera i lagstiftning eller föreskrifter vad en plan för förnyelse och underhåll bör innehålla. I P116 Del 1 redogörs för vad som behövs för att en plan för förvaltning av hela VA-anläggningen ska betraktas som tillräckligt omfattande.

Det är ett bra förslag att frågan om en eventuell handlingsplan för att minska läckaget lyfts till den politiska nivå och att det är regeringen som ska besluta om handlingsplanen. Däremot är det inte bra att dela insamlingen av uppgifter om läckage och ta fram och utöva tillsyn av åtgärder enligt handlingsplanen på två myndigheter. Den svenska lagstiftningen när det gäller dricksvatten är komplex och svåröverskådlig. Att dela uppgifterna när det gäller kontroll av vattenläckaget på två centrala myndigheter bidrar inte till att göra systemet enklare.

I dricksvattenföreskrifterna finns redan idag krav på underhåll av dricksvattennätet. Det är därför lämpligt att frågan om läckage från dricksvattenledningar hanteras av Livsmedelsverket. Havs- och vattenmyndigheten föreslås visserligen få vissa utökade uppgifter beträffande allmänna va-tjänster i utredningen Vägar till hållbara vattentjänster (SOU 2018:34) men några beslut om att genomföra förslagen är ännu inte fattade. Havs- och vattenmyndigheten föreslås få i uppgift att bli tillsynsvägledande myndighet för länsstyrelsernas tillsyn enligt 6 § i lagen om allmänna vattentjänster. I andra delar av utredningen har en utgångspunkt varit att befintlig myndighetsstruktur och ansvarsfördelning om möjligt ska behållas. Svenskt Vatten anser att det bör gälla även för frågan om vattenläckage. Eftersom Livsmedelsverket redan idag har krav på underhåll av distributionsanläggningen i dricksvattenföreskrifterna bör både den initiala insamlingen av uppgifter och en eventuell handlingsplan hanteras av Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket har redan i dag ett uppdrag gällande samordning av dricksvatten-försörjningen, som myndigheterna kommit fram till gemensamt genom den Nationella samordningsgruppen för dricksvatten som Livsmedelsverket leder.

Att Havs- och vattenmyndigheten skulle svara för att ta fram förslag till en eventuell handlingsplan och tillsynen över genomförande ligger inte i linje med myndighetens uppgifter i övrigt och inte heller hur de nya uppgifterna enligt dricksvattendirektivet är fördelade. Havs- och vattenmyndigheten har begränsade uppgifter när det gäller landbaserad verksamhet. Myndighetens verksamhet och kompetens är främst koncentrerad till havsmiljön, sjöar och vattendrag. Med undantag för frågan om handlingsplan för att minska läckage är den fördelning av myndighetsuppgifter som utredningen föreslår tydlig, Havs- och vattenmyndigheten och SGU svarar för uppgifterna fram till punkten där vattnet tas in för beredning, Livsmedelsverket svarar för uppgifterna från intag till förbindelsepunkten

där Boverket och Folkhälsomyndigheten tar över. Om Havs- och vattenmyndigheten ska svara för uppgifter som gäller distributionen av dricksvatten blir fördelningen av myndighetsuppgifterna mindre tydlig.

15. Övervakning av dricksvatten

Artikel 13 Övervakning

Kommunen tycker att det är bra att verksamhetsutövarens faroanalys och övervakningsprogram även i framtiden fastställs av kontrollmyndigheten. Det är viktigt att föreskrifterna utformas så att kontrollmyndighetens fastställande inte blir ett hinder eller fördröjer genomförandet av åtgärder och anpassning av övervakningen om förutsättningarna ändras. Även om faroanalys och övervakningsprogram ska fastställas av kontrollmyndigheten har dricksvattenproducenten ansvaret för verksamheten.

Det är viktigt att den övervakning av vattenkvaliteten i prioriterade fastigheter som är en del av den riskbedömning enligt artikel 10 som Folkhälsomyndigheten ansvarar för, samordnas med övrig dricksvattenkontroll på lokal nivå.

16. En förbättrad tillgång till dricksvatten

Artikel 16 Tillgång till dricksvatten

Kommunen delar utredningens uppfattning att artikel 16 inte medför något behov av ändrad lagstiftning i Sverige och att varje kommun själv bör få avgöra eventuellt behov av att installera utrustning på allmän plats för att främja användningen av dricksvatten. 17 Nya krav om information som ska lämnas till allmänheten

Artikel 17 Information till allmänheten

Artikel 17 och bilaga IV innehåller en del otydligheter. Det är en känslig avvägning mellan, den information om riskbedömning av försörjningssystemet som bör vara tillgänglig för allmänheten och de uppgifter som måste skyddas. Livsmedelsverket bör därför samråda med dricksvattenproducenterna när föreskrifterna om information till allmänheten ska utarbetas. Föreskrifterna bör vara utformade så att de inte innebär en markant ökad administrativ börda för vattenproducenterna att tillhandahålla informationen till kunderna.

18 System för rapportering

Artikel 18 Information om övervakning av genomförandet

Verksamhetsutövaren ska inte behöva rapportera samma uppgifter till flera olika parter. Delar av den rapportering som utredningen föreslår ska gå direkt till Livsmedelsverket avser uppgifter som idag ingår i det som rapporteras till de lokala kontrollmyndigheterna.

Eftersom kontrollmyndigheterna även i fortsättningen kommer vilja ha in uppgifterna kommer verksamhetsutövarna tvingas till en dubbelrapportering vilket bör undvikas. I utredningsdirektivet anges att den administrativa bördan för de olika aktörerna inte ska öka mer än nödvändigt. Svenskt Vatten anser inte att detta är uppfyllt om verksamhetsutövarna måste rapportera samma uppgifter till både lokala och centrala myndigheter. Ett alternativ till dubbelrapportering eller att all rapportering ska gå via den lokala kontrollmyndigheten, är att Livsmedelsverket bygger upp en rapporteringsportal på motsvarande sätt som miljörapportsystemet enligt Miljöbalken, Svenska Miljörapporteringsportalen (SMP). Verksamhetsutövaren rapporterar då in på ett ställe och lokala respektive centrala myndigheter hämtar de uppgifter de behöver från samma rapportering.

19 Informationsutbyte och sekretess

Det framgår inte av utredningens förslag vem som ska göra bedömningen, av vilka av de uppgifter som samlas in för riskbedömning och riskhantering som kan rapporteras vidare till EU. Det behöver klargöras vem som ansvarar för vilka av dessa uppgifter som är känsliga och hur uppgifterna ska skyddas.

22 Konsekvensutredning

Finansiering av statens kostnader

Det nya dricksvattendirektivet innebär att flera myndigheter får nya eller utökade ansvarsområden och uppgifter och det kommer givetvis krävas resurser hos myndigheterna för att kunna arbeta med de nya uppgifterna. Trots detta föreslår utredningen inga utökade medel till Boverket, Folkhälsomyndigheten, Havs- och vattenmyndigheten och Livsmedelsverket utan förutsätter att uppgifterna ska lösas inom nuvarande ram.

Dricksvattenmiljöavgift

Kommunen stöder att utredningen inte gick vidare med förslag att införa en så kallad dricksvattenmiljöavgift. Utredningen anger att man valt att inte gå vidare med förslaget på en dricksvattenmiljöavgift, bland annat för att finansieringsbehovet inte är tillräckligt stort för att motivera att en helt ny avgift införs. Kommunen anser att ett starkare skäl än att finansieringsbehovet inte motiverar införandet av en ny avgift är att en dricksvattenmiljöavgift skulle strida mot principen att förorenaren ska betala. En dricksvattenmiljöavgift skulle innebära att dricksvattenkonsumenterna skulle få betala för den övervakning som krävs på grund av utsläpp till sjöar och vattendrag, användning av bekämpningsmedel och användningen av persistenta kemikalier som till exempel PFAS.

Vattenläckage

En generell rapportering av läckage från dricksvattennät och eventuella åtgärder för att begränsa läget på nationell nivå, är knappast verkningsfullt för en bättre hushållning av vattenresurser där det finns störst behov av detta. Det finns stora skillnader i behovet vattenhushållning, dels mellan olika delar av landet dels under olika tider på året. Svenskt Vatten ser frågan om att begränsa läckage lika mycket som en driftsäkerhets- och hygienfråga som en hushållningsfråga. Hygienaspekterna gällande

ledningsnät med högt läckage var också något som lyftes vid EU-parlamentets behandling av dricksvattendirektivet.

Läckage från dricksvattennät kan även vara en miljöfråga eftersom utläckage av dricksvatten kan belasta spillvattennäten och leda till att det blir svårare för reningsverken att minska utsläppsmängderna. När en eventuell handlingsplan tas fram är det viktigt att hushållnings- och hygienaspekter samordnas med miljöaspekterna på utläckage från dricksvattennät.

Den riskbaserade metoden för dricksvattensäkerhet som ska införas i svensk rätt består av tre komponenter, tillrinningsområdena för uttagspunkter för dricksvatten, försörjningssystemet och fastighetsinstallationer.

Konsekvenserna för kommunerna

Kommunen håller med utredningen om att det kommer att vara mycket viktigt med tydlig vägledning från centrala myndigheter. Flera centrala myndigheter är inblandade och för kommunernas del kommer det ofta att innebära att flera olika nämnder får ansvar för olika delar. En tydlig vägledning är viktig både för att få en likvärdig bedömning i landet och för att tydliggöra vem som ansvarar för vad.

Bilaga 3

Artikel 25 Övergångsperiod 1.

I Sverige har vi inte något gränsvärde för PFAS utan "åtgärdsgräns". Termen parametervärde behöver definieras, är det ett gränsvärde som ska ersätta åtgärdsgränsen för till exempel PFAS?

Kungsbacka kommun